

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1239725/1

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב שלמה שפירא, הרב ציון לודאילוז, הרב מימון נהרי

המערערת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד שי בן-דוד)

נגד

המשיב: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד מאיר יצחק וינד)

הנדון: בטלות החלטה שניתנה בדין יחיד – שלא כדין; דרכי הדיון בתביעה לשינוי הסכם ובענייני ילדים

פסק דין

הערעור

לפני בית הדין מונח ערעורה של האם על החלטת בית הדין האזורי להפחית מזונות הילדים ולקבוע שדמי המזונות יופחתו באלף ש"ח והאב ישלם למזונות שני ילדיו סך אלף שמונה מאות ושמונים ש"ח.

בטלות ההחלטה – מושא הערעור – שניתנה בדין יחיד

מהעיון בהחלטת בית הדין האזורי, וכמותב בכל ההחלטות בתיק זה, עולה כי ההחלטות נחתמו בדין יחיד.

כבר בתחילת הדיון ובטרם נשמעו הטענות הבהיר בית הדין לצדדים שמאחר שההחלטה מושא הערעור ניתנה בדין יחיד, שלא בסמכות וללא הסכמת הצדדים, אין לה תוקף.

והנה ראש וראשון לכל דבר: על פי דין תורה דיני ממונות נידונים בשלושה. משכך ללא קבלת הצדדים אין אפשרות להוציא פסק דין בעניינים ממוניים שלא בשלושה. במקרה שבפנינו הדין החתום על פסק הדין הפחית מזונות שהתחייב האב בקניין בדין יחיד. מלבד הנ"ל בהתאם לסעיף 8 לחוק הדיינים ולתקנה 4 לתקנות הדיון: ההחלטה שניתנה בדין יחיד מבוטלת מאליה.

תוצאת דבר זה היא שההסכם שעליו חתמו הצדדים מרצונם ושקיבל תוקף של פסק דין לפני כשש שנים יהיה בתוקף עד לקבלת החלטה אחרת שייתן בית הדין על פי דין ועל פי חוק.

ניהול ההליך בבית דין קמא, הרקע למתן החלטה והליקויים בהליך ובהחלטה

משורת הדין אחרי ההודעה דלעיל היה מקום לסיים את הדיון, ובזה הייתה אמורה להסתיים גם החלטתנו. עם זאת בנסיבות תיק זה, אף שעניינים אלו לא עורערו לפנינו, אין אנו יכולים להתעלם מאופן ניהול התיק ומשורת החלטות שניתנו שלא בסמכות ולא כראוי בדין יחיד – החלטות שהיו צריכות להינתן אחרי דיון בהרכבו המלא של בית הדין ובמותבו השלם. נדגיש ונאמר שהערוותינו הן על הפרוצדורה של ניהול התיק, ואין אנו מביעים דעתנו לגבי הטענות העובדתיות של הצדדים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הורתו של סכסוך זה קשורה קשר ישיר לנסיבות אישורו של הסכם הגירושין. לא ראוי שהסכמות שהתקבלו ואושרו בהסכם גירושין שאושר בבית הדין ישונו בהחלטה של דיין יחיד, ובפרט שאופן אישור ההסכם תועד באריכות בפרוטוקול הכולל שבעה עמודים. יש לציין שהרה"ג אברהם מייזלס נהג כפי הראוי בעת אישור הסכם הגירושין ותיעד את הליכי האישור ואת השגותיו על ההסכם – השגות שבעקבותיהן שונו חלק מפרטי ההסכם, ואישור הסכם זה נעשה כפי הנצרך וכפי שביארנו בעבר בכמה פסקי דין. לא מסתבר ששינוי מפרטי ההסכם ייעשה מבלי שייבחנו נסיבות אישורו, שהרי ההסכם עצמו מורה שהדיין שאישר ההסכם תיקן את פרטיו כדי שיהיה הסכם נאות. הסיבות לתיקונים פורטו והובהרו בפרוטוקול, האב היה מודע להם, לכתחילה לא היה מעוניין בתיקונים אלו, אך בסופו של דבר תנאים אלו היו בסיס ההסכם המחייב את הצדדים. במסגרת החלטה זו אנו סותמים ולא מפרשים, אך אין ספק שהקביעות שעלו בפרוטוקול אישור ההסכם חייבות להיות לפני בית הדין בעת טיפולו בתביעה לשינוי ההסכם.

חובתנו להבהיר שעל אורכו של הסכם הגירושין שהובא לבית הדין ופרטי הפרטים שבו ניתן לומר כמליצת חז"ל "אמתא בריבועא – אמתא ותרי חומשי באלכסונא", שכאשר הדבר הולך בישרות הוא קצר אך כשהוא הולך בעקממות צריך להאריך בדברים. בין כך ובין כך צריכים לעמוד על ארבעה דברים האמורים להיות מסד בכל החלטה בפרשה זו.

א. הנחת ההסכם הייתה שהאב יעבור לגור ב[ב'] או בסביבתה, סמוך למקום מגורי ילדיו. בכפוף להנחה זו נקבעו הסדרי שהות ותשלומי מזונות.

ב. בית הדין הבהיר שאף משמורת משותפת לא תיעשה אלא בהמלצת גורמים מקצועיים, וקל וחומר למשמורת יחידנית של האב.

ג. זכותה של האם לבחור איך לנהל את חייה אחרי הגירושין ואין לאב אפשרות להטיל עליה מגבלות בעניינים אלו. עם זאת ברור שהחלטות האם על המשך ניהול חייה יכולות להשפיע על המשמורת ועל אופן קיום הסדרי השהות (– דבר שיכול להשפיע על התשלומים שישלם האב לאם למזונות ילדיו, אם יקבע שעל האם להשתתף בהוצאותיו לקיום הסדרי השהות).

ד. האב חייב במזונות ובמדור ילדיו, גובה המזונות צריך להיות סביר ושיהא בו כדי לכלכל ילד כיום.

מן הכלל אל הפרט:

למרות אמירות האב בבית הדין בעת אישור הסכם הגירושין, שיעבור לאזור [א'] בתוך שישים יום, לא עבר האב עד היום (שש שנים אחרי הגירושין) לאזור זה. האב גר בבית הוריו ב[ג'], מקיים הסדרי שהות מצומצמים, אך רוצה לקשור את מקום מגוריה של האם לאזור [א'].

הסכם הגירושין קובע שאם אחד הצדדים רוצה להעתיק מושבו למרחק של למעלה משלושים קילומטר מ[א'] – עליהם להתייעץ על נושא זה, ודוק: "עליהם להתייעץ", אך אין לאחד מהם זכות 'וטו'. וכאמור האב לא קיים התחייבותו זו, אך דרש ואף קיבל צו האוסר על האם להעתיק מגוריה ל[ב'].

בית הדין קיים דיון בדיין יחיד שבו הועלו ענייני המשמורת, המזונות, ומקום מגורי הצדדים. הוצעה העברת משמורת לאב (כתנאי שיגור ב[א']), אך הובהר שהדברים צריכים בדיקה של גורמי הרווחה. בעקבות הדיון ניתנה החלטת הדיין היחיד שאלו סעיפיה הראשונים:

לאחר שבית הדין שוחח רבות עם הצדדים ביחד ולחוד הוצג מתווה זמני שהוסכם על שני הצדדים כדלהלן:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

א. בית הדין מורה לשירותי הרווחה ב[א'] להגיש תסקיר בתוך ארבעים וחמישה יום.

ב. עד להגשת התסקיר תעבור משמורת הקטינים לידי האב.

ג. האם רשאית לעבור דירה ל[ב'].

ד. האב ישכור בתוך שלושים יום דירה במרחק שלא יעלה על עשרים קילומטר מבית הספר של הילדים.

לא ברור לנו איך ניתנת החלטה על העברת משמורת מהאם לאב, בלי בדיקה מוקדמת של גורמי הרווחה. ילד אינו חפץ שמעבירים אותו ממקום למקום ללא בדיקה מושכלת.

עיון בפרוטוקול מעלה לכל הפחות ספק סביר בדבר הסכמת הצדדים למתווה זה, ויתור האם על משמורתה, רצון האב במשמורת וטענות האם על תשלום המזונות ששולמו או לא שולמו. ואין כאן מקום להאריך.

עיון בפרוטוקול מורה שקווי האופי של הצדדים בדיון אישור ההסכם חוזרים על עצמם כיום שש שנים מאוחר יותר כשהאם מנסה להשתחרר מלפיתתו של האב – בעלה לשעבר.

בין כך ובין כך אף אם נקבל את האמור בהחלטה שהייתה הסכמת הצדדים לכתוב בהחלטה, חובת בית הדין שהוא אביהן של קטינים לבחון היטב את טובתם ודבר זה חייב להיעשות בהרכב מלא של בית הדין.

לגופם של דברים:

לא ראינו הסכמה מפורשת של האב להעברת המשמורת אליו. הנ"ל דרש משמורת משותפת, שהאם התנגדה לה, ולאור אמירות בית הדין אמרה שאין לה מה לומר על העברת המשמורת לאב. בסופו של הדיון ביקש האב לא לקבוע החלטות בעניין המשמורת לעת עתה. מסתבר שהאב לא היה מעוניין במשמורת (אלא בהפחתת תשלומים כחובתו במזונות), עיון בבקשות המרובות של האב אחרי החלטת בית הדין מורה שהאב אינו מעוניין במשמורת על ילדיו, מעוניין לשלוט על חייה של האם ובעיקר מעוניין בהפחתת מזונות ותשלום חובותיו. משנוכח בית הדין באמור, שהאב אינו מעוניין במשמורת ומעוניין בעיקר בהפחתת המזונות בתואנה שהסדרי השהות יטילו עליו הוצאות גבוהות, נענה בית הדין לבקשותיו (וכך גם לבקשת האם, חלקית), בהחלטה כי האם תוכל להמשיך בחייה, לעבור להתגורר ב[ב'], המשמורת תהיה בידה וסכום המזונות יפחת – מעבר למה שהסכימה האם. וזוהי ההחלטה המעורערת לפנינו, שכאמור לעיל ניתנה שלא כדין ולא בסמכות.

מסקנות

לאור האמור בית הדין פוסק:

א. הערעור מתקבל ללא התייחסות לטענות הצדדים, מפני שההחלטה ניתנה שלא בסמכות.

ב. הדברים שנכתבו בגוף החלטתנו הם הוראות כלליות לאופן שבו אמור לפעול בית הדין האזורי. זאת מפני שהעובדות לאשורן אינן ברורות לנו, דברי הצדדים בפני בית הדין ובבקשותיהם וכן התנהלותם מעלים חשד שהטיפול בקטינים אינו נעשה באופן ראוי, לא טיפולה של האם ולא זה של האב.

ג. בית הדין האזורי ידון בהרכבו המלא בתביעות האב לשינוי תנאי הסכם הגירושין. הדיון יתקיים אחרי הגשת תסקיר הבוחן היטב את מצב הילדים וטובתם.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

- ד. על בית הדין האזורי להוציא צו לתסקיר דחוף שיקבע מצבם של הקטינים.
- ה. החלטת בית הדין האזורי – מושא הערעור – מבוטלת.
- ו. בנסיבות העניין תחזיר המזכירות למערערת את כספי הערבות שהפקידה כתנאי לשמיעת ערעורה.

הרב מימון נהרי

הרב שלמה שפירא

מצטרף לקביעה שהחלטת בית הדין קמא שניתנה בדיין יחיד ניתנה שלא בסמכות, ומשכך לקביעה כי אנו מקבלים את הערעור וכי החלטת בית הדין קמא מבוטלת בזאת.

הרב ציון לודאילוז

פסק דין ומתן הוראות

- א. נפסק כאמור.
- ב. ההחלטה מותרת לפרסום לאחר השמטת פרטי הזיהוי של הצדדים.

ניתן ביום ט"ו בשבט התש"ף (10.2.2020).

הרב מימון נהרי

הרב ציון לודאילוז

הרב שלמה שפירא

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה